

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВ В УМОВАХ ПОЛІХУДОЖНЬОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ІНТЕРМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді... З 2005 року Україна стала однією з країн - учасниць Болонського процесу, зробивши важливий крок до інтеграції вищої освіти в загальноєвропейський простір. З огляду на це, одними із головних задач, що постали перед українською системою освіти, є покращення якості освіти, її відповідність європейським стандартам, активне впровадження інформаційних комп'ютерних технологій в освітню галузь. У контексті таких змін педагогічна освіта розглядається не лише як окрема унікальна сфера підготовки нової генерації вчителів, а і як винятково важливий ресурс розвитку інтелектуального потенціалу нації [1].

Світ, у якому доведеться жити нашим дітям, змінюється вчетверо швидше, ніж наші школи, зазначає відомий американський педагог, доктор Вілард Дагет [2]. Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій формує новий тип культурного простору, який призводить до очевидних змін і в мистецтві. Сьогодні з'явилися такі поняття як комп'ютерне мистецтво, цифровий живопис, цифрова музика. Зараз в школу приходять покоління дітей, які живуть в інформаційному суспільстві, в цифровому середовищі. Щоб скористатися його перевагами, необхідно переосмислити самоцінність знань учителя як джерела інформації, рівень його фахової компетентності. Цим обумовлюється актуальність обраної проблеми.

В умовах формування інформаційного простору і переходу до інформаційного суспільства підвищуються вимоги до рівня інформаційної компетентності вчителів мистецьких дисциплін. Проте, на жаль, переважна більшість сучасних педагогів не використовуює інтермедійних технологій у своїй професійній діяльності або використовують їх недостатньо [3]. Значною мірою це також стосується і вчителів мистецьких дисциплін. Тому набуття інформаційної компетентності, поряд з оволодінням базових та спеціальних знань, стає необхідною умовою у становленні вчителя мистецтв як висококваліфікованого фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Питанням використання комп'ютерних технологій в навчальному процесі присвятили свої праці Н.В.Апатова, Т.Л.Архіпова, В.В.Безуглий, Н.Д.Белявіна, І.М.Богданова, Н.І.Бойко, С.М.Яшанов, В.В.Кондратова, О.Є.Трофимов та ін. Проблема формування інформаційної культури майбутніх вчителів присвячені роботи О.І.Шиман, І.Ю.Шахіної, О.Б.Красножон, І.М.Смирнової. Розвитком творчих здібностей, пізнавальної активності майбутніх вчителів засобами комп'ютерних технологій займалися Ю.М.Казаков, Л.М.Покровщук.

Проте аналіз праць учених засвідчив відсутність спеціальних досліджень, присвячених розвитку професійної компетентності майбутніх вчителів мистецьких дисциплін засобами комп'ютерних технологій.

Формулювання цілей статті... Мета роботи полягає у з'ясуванні ролі комп'ютерних технологій та можливостей їх використання у процесі поліхудожнього навчання майбутніх спеціалістів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Інформаційна компетентність заслуговує на особливу увагу тому, що саме завдяки їй докорінно змінилося інтелектуальне середовище, яке стало більш активним, навіть агресивним, що змінило систему цінностей, не оминувши і мистецтво, зокрема музичне та образотворче.

Бурхливий розвиток комп'ютерних технологій, зокрема у галузі обробки звуку (музичні та звукові програми) відкривають широкі можливості для вчителів музики. Оволодіння ними та вмиле використання програмного забезпечення дозволить вчителю проводити заняття на якісно новому рівні, зробить навчальний процес більш ефективним та захоплюючим. І, навпаки, педагог, який не володіє такими знаннями, з плином часу, відчуватиме все більше труднощів у підготовці та проведенні занять.

Водночас стрімкий розвиток комп'ютерних технологій у галузі художнього мистецтва вимагає спеціалістів відповідного профілю з комп'ютерної верстки та макетування, комп'ютерних художників і дизайнерів, спеціалістів у галузі рекламної і виставкової діяльності, комп'ютерної графіки і моделювання. Курс комп'ютерної графіки стає обов'язковим для багатьох шкіл та класів з поглибленим вивченням образотворчого мистецтва. Часто його викладання здійснюють вчителі інформатики, які більше концентрують увагу на вивченні функціонального наповнення редакторів та мови програмування. Це призводить до зниження художньої якості уроків.

Тому викладання дисциплін такого типу потребує підготовки спеціальних фахівців – вчителів образотворчого мистецтва, які володіють знаннями з комп'ютерної графіки та вміють ефективно застосовувати їх у професійній діяльності. Це вимагає нової стратегії пошуку ефективних форм, методів та засобів підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін, а також створення необхідних умов для здійснення такого процесу, а саме:

- повної комп'ютеризації навчальних закладів освіти;
- впровадження у навчальний процес факультетів мистецтв таких дисциплін, як "Комп'ютерне аранжування музичних творів", "Музична інформатика" та ін. (для майбутніх вчителів музики), "Комп'ютерна графіка та дизайн" та ін. (для вчителів образотворчого мистецтва та художньої культури);

- розробки програмно-методичних навчальних комплексів цих дисциплін;
- створення методичних розробок по застосуванню нових інформаційних технологій на уроках музики та образотворчого мистецтва в загальноосвітніх школах;
- організації зустрічей, інтерактивних конференцій, обміну досвідом роботи між вчителями мистецтв з даної проблематики.

З огляду на це, першочерговим завданням стає розробка ефективної технології впровадження інтермедійних засобів у процес підготовки спеціалістів. Така технологія повинна базуватися на змістових та процесуальних компонентах: визначенні мети, змісту, методів, форм та засобів навчання.

Мета відповідної технології повинна підпорядковуватися загальним цілям освітнього процесу з визначенням критеріїв відбору програмних продуктів. Головними перевагами в цьому ми вважаємо:

- підпорядкування навчальній меті;
- простий та зручний інтерфейс (швидке вивчення якого дасть можливість використовувати більше часу на оперативне вирішення виникаючих питань);
- функціональність (з позиції кількості та якості виконуваних операцій, зміст та доцільність інструментарію, сумісність тощо);
- самоцінність програмного продукту, з огляду на майбутнє та його довгострокове використання.

Розглянемо декілька програмних продуктів, які, на нашу думку, можуть суттєво допомогти майбутньому вчителю музики у професійній діяльності. Із комп'ютерних засобів ми відібрали програми нотного набору і верстки музичного тексту (Finale, Sibelius), програми запису та обробки звуку (Adobe Audition, Sound Forge), програми для співу караоке (Vocal Jam, GalaKar).

Робота із звуковими редакторами (Adobe Audition, Sound Forge) дозволяє записувати, редагувати та обробляти звукові файли. Завдяки чому, вчитель зможе відбирати та конструювати фрагменти музичних творів для створення аудіоальбомів, які, в свою чергу, можуть бути використані як дидактичні матеріали для уроку, а також як одна із форм контролю та оцінювання знань (музичні вікторини, тести, звукові файли для проведення цифрових диктантів).

Вміння користуватися звуковими редакторами допоможе вчителю самому конструювати аудіохрестоматію, обробляти готові фонограми, створювати аудіоматеріали для організації самостійної діяльності учнів.

Звук є основним "матеріалом" музичного мистецтва. Навчити студентів працювати з ним – одне із завдань, вирішення якого є необхідним для організації музичної діяльності школярів. Наприклад, студенти можуть створювати власні музичні композиції з готових звукових зразків, комбінуючи їх відповідно до свого творчого задуму, розробляючи індивідуальні художньо–естетичні "звукові" моделі.

Відтворення музики з готових аудіоносіїв (CD, DVD) уможливило цілісне прослуховування музичних творів, що не завжди зручно у вирішенні навчальних завдань на уроці. Дидактично доцільне повернення до окремих фрагментів музичного твору допоможе скоротити організаційні моменти на занятті та збільшити навчальний час для художнього опанування музичних творів.

Аналіз музичної тканини, змістовне опрацювання твору потребує його поетапного розчленування. Використовуючи звукові редактори, вчитель може створювати звукові файли із фрагментів музичного твору і далі конструювати їх згідно з логікою проблеми, що розглядається. Таке використання музичного матеріалу дозволить вчителю бути більш мобільним в організації навчального процесу. Підготовка музичного матеріалу для уроку за допомогою звукових редакторів займає мало часу. Для створення звукових файлів можуть використовуватися музичні твори, відібрані як із CD дисків, так і з аудіокасет. Кожен із цих звукових носіїв потребує виконання певного алгоритму дій.

Для організації музичної діяльності учнів майбутнім педагогам необхідно оволодіти процесом створення, редагування аудіо і MIDI-файлів.

Використання звукового редактора, як засобу навчання, дозволить активізувати навчальний процес, зробити його більш ефективним та творчим, оскільки відкриє можливість для учнів безпосередньо оперувати звуковими символами.

Робота з програмами нотних редакторів (наприклад Finale, Sibelius), вироблення навичок комп'ютерного набору нотного тексту – це важливий напрямок у повсякденній практичній діяльності сучасного педагога-музиканта [4]. Під час роботи з даними програмами можна виділити наступні методичні аспекти та їх використання в процесі навчання: складання ритмічних партитур, створення партитур вокальних та вокально-інструментальних творів, розробка нотного робочого матеріалу для уроку, тестових завдань, створення репертуарних збірників.

Одним із шляхів засвоєння музичних творів є оперування музичними символами – нотами. Опанування цього процесу на уроці музики відбувається ефективніше завдяки можливостям їх технічного тиражування, створення на основі нотних символів дидактичних матеріалів. Використання нотних редакторів дозволяє вирішувати навчальні задачі. Візуальне сприйняття нотного тексту допомагає усвідомленню того, що ми чуємо, а

те, що бачимо – перенести в реальні виконавські форми музичної діяльності. Нотні тексти можуть бути використані і для розробки тестових форм контролю. Програми такого типу містять ще й функцію програвання партитур. Саме завдяки такій функціональній особливості будь-який музичний твір може прозвучати у виконанні віртуального хору або оркестру. Це сприяє уточненню диригентських прийомів, окремих технік виконання в ансамблі (оркестрі) музичних інструментів, допомагає в роботі суб'єктам учіння.

Одним із можливих шляхів активізації процесу музичного виховання дітей є впровадження в навчальний процес програм для співу караоке. Відповідні програмні продукти досить численні. Різниця спостерігається у можливостях самої програми, а також у форматі музичних файлів, які використовуються при створенні караоке-пісень. Серед інших функцій програми є транспонування та зміна темпу музичного твору, завдяки чому можна легко підібрати комфортні умови для співу.

Ще одним дидактично доцільним видом музичних програм є “музичні конструктори”, які дозволяють “конструювати” музику із окремих блоків. Надзвичайна простота, доступність і висока якість отриманої композиції неодмінно зацікавлять дітей, залучать їх до створення музики, а отриманий якісний результат, що відбувся за малий проміжок часу, дасть потужний поштовх до творчого розвитку на уроці музики.

Отже, комп'ютерні технології є ефективним чинником у педагогічній діяльності вчителя музики. Саме тому сьгодні процес підготовки майбутніх вчителів музики повинен включати широке використання інтермедійних технологій.

Сучасна система естетичного виховання, адекватна викликам інформаційного суспільства, вже не сприймається без комп'ютерного мистецтва у життєвих реаліях. В цих умовах дитина приречена на його естетичне та смислове засвоєння. Завдання виховання – оптимізувати це засвоєння в керованому педагогічному процесі з метою гармонійного розвитку творчої особистості.

Суттєвим фактором сучасного естетичного середовища є і графіка як сфера художньої творчості. Значення комп'ютерних технологій щодо графіки для естетичного виховання дитини теж не викликає сумніву.

Сучасні комп'ютерні системи дають дитині можливість реалізувати себе не тільки в якості глядача, а й активного творця. Адже неможливо зрозуміти малюнок, нічого не знаючи про техніку його виконання.

Використання на уроках образотворчого мистецтва можливостей таких графічних комп'ютерних програм як Corel Draw, Adobe Illustrator, Adobe Photoshop, Corel PhotoPaint, Macromedia Flash, AutoCAD, 3D Studio Max, орієнтованих на створення різних видів зображень та їх обробку, комп'ютерний дизайн, об'ємне моделювання тощо, не тільки підвищить швидкість сприйняття інформації учнями, покращить рівень її розуміння, а й завдяки широким можливостям цих програм (автоматизація багатьох процесів, реалізація підготовчих етапів, широкий набір функцій та інструментарію) дозволить учням вийти за межі “елементарних, примітивних та бідних форм” і більш успішно реалізувати себе у мистецтві.

Саме тоді, коли знайомство з комп'ютерною графікою виходить на рівень практичного оволодіння учнями в процесі навчання, організаційні та конструктивні вміння вчителя залишаються актуальними. Тому сучасний вчитель і образотворчого мистецтва, крім базових педагогічних, повинен володіти ще й спеціальними знаннями з комп'ютерних технологій щодо:

- способів представлення графічних зображень;
- форматів графічних файлів і доцільність їх використання у роботі з різними програмами;
- основних принципів комп'ютерної графіки в різних графічних форматах;

та вміннями:

- створювати і редагувати власні зображення, використовуючи інструменти графічних редакторів;
- здійснювати обмін графічними даними між різними програмами.

Завдяки комп'ютерним технологіям саме тепер стає можливим поєднання навчання з технічною творчістю, розкриваються додаткові можливості прояву творчої ініціативи. Так, вчитель може запропонувати учням створити електронні портфелі, де можуть зберігатися конкурсні роботи, які стануть доступними для перегляду через шкільну мережу, розробити web-сайт для показу учнівських мистецьких робіт та ін.

Враховуючи перспективи інтермедійних технологій у галузі художньої освіти, вдосконалюється процес підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва, поглиблюються їх знання з різноманітних графічних пакетів та доцільність їх застосування в майбутній педагогічній діяльності. Ефективність навчального процесу залежатиме від багатьох чинників, а саме:

- необхідності впровадження інтермедійних технологій в навчальний процес як вирішальної мотиваційної умови усвідомлення студентами факультетів мистецтв;
- методики застосування інтермедійних технологій в процесі підготовки майбутніх учителів мистецтв, поетапного та послідовного формування інформаційних та технологічних вмінь учителя;
- оновлення та вдосконалення майбутніми вчителями своїх професійних знань, вмінь та навичок щодо використання інтермедійних технологій в умовах швидкого розвитку технічних та програмних засобів.

Висновки... Отже, підсумовуючи викладене, можна зробити висновок про те, що інтермедійні технології є надзвичайно потужним, дієвим і корисним засобом у підготовці майбутніх вчителів мистецьких дисциплін. Більше того, інформаційна компетентність сучасного вчителя мистецтв стає необхідною складовою його загальної професійної компетентності.

Література

1. Державна програма інформатизації освіти // Освіта України. – 2007. – № 10.
2. Драйден Гордон, Вос. Джанет. Революція в обученні. Научить мир учиться по-новому. М.: "Парвинэ", 2003. – 670 с.
3. Олійник В.Ф. Практичний курс нотного письма на персональному комп'ютері / В.Ф. Олійник: навч.-метод. посібник. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2007. – 116 с.
4. Суховірський О. В. Вивчення рівня інформаційної підготовки вчителів початкової школи України / О. В. Суховірський. – Інформатизація освіти України : Європейський вимір : Матер. Міжнарод. наук.-практ. конф. (14-17 травня 2007року). – Київ – Кам'янець-Подільський, 2007. – 232 с.
5. Тимошенко Н. П. Взаємодія загально педагогічних та музично-педагогічних вмінь в діяльності педагога-музиканта / Н. П. Тимошенко : Українське музикознавство : (Респ. міжвід. наук.-метод. посібн.) / Редкол. : Котляревський І. А. (голова) та ін. – К. : Муз. Україна, 1990. – [Вип.] 25. – 160 с.

Анотація

У статті розкрито зміст та призначення комп'ютерних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів музики та образотворчого мистецтва. На основі аналізу навчальних та художніх можливостей використання графічних та звукових програм пропонуються шляхи і методи практичного впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес.

Аннотация

В статье раскрыто содержание и назначение компьютерных технологий в процессе профессиональной подготовки будущих учителей музыки и изобразительного искусства. На основании анализа учебных и художественных возможностей использования графических и звуковых программ предлагаются пути и методы практического внедрения компьютерных технологий в учебный процесс.

Подано до редакції 06.04.2009.

Рекомендовано до друку канд. пед. наук, проф. Гуральник Н.П.

© 2009

Гребенюк Н.А.

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Згідно вимог Болонської декларації зараз в Україні відбувається активне реформування професійної освіти, сутність якого полягає у переході від парадигми навчання до парадигми освіти. Основне завдання сучасної вищої освіти полягає в створенні умов для формування і розвитку загальноосвітньої, фахової, комунікативної компетенції майбутніх спеціалістів та забезпечення їх конкурентноспроможності. Досягнення даної мети є неможливим лише шляхом трансформації від викладача до студента знань в готовому вигляді. Необхідно сформувати у молоді усвідомлену потребу у самоосвіті, розвинути механізм самоорганізації розумової діяльності, творчого потенціалу і професійного мислення, тобто перевести студента з пасивного споживача знань в активного їх творця, який стає спроможним сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її рішення, прорахувати оптимальний результат і довести його правильність. А основний засіб для вирішення названих завдань ми вбачаємо в ефективній організації самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Отже, з огляду на сказане, самостійна робота є не лише важливою формою навчання у вузі, а й повинна стати його основою. Зазначимо, що самостійна робота студентів буде ефективною лише за умов її кваліфікованої організації та реалізації в освітньому процесі у вигляді цілісної системи, яка охоплюватиме всі етапи навчання у вузі. Це передбачає принциповий перегляд організації всього навчально-виховного процесу, який необхідно будувати, орієнтуючись на активні методи оволодіння знаннями, формуючи у студентів уміння навчальної праці, творчого застосування здобутих знань, здатності до саморозвитку і, як результат, вміння адаптуватися до майбутньої професійної діяльності згідно вимог сучасного ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Проблема організації самостійної пізнавальної діяльності студентів є однією з найактуальніших у професійній педагогіці. Її вивченню присвячено велику кількість досліджень, аналіз яких дозволяє констатувати, що більшість дидактів розглядають самостійну роботу студентів як одну з форм організації їх навчально-пізнавальної діяльності і як засіб її активізації. При цьому в якості основних функцій самостійної діяльності вчені відмічають якісне засвоєння теоретичних знань, формування умінь і навичок самостійної роботи, потреби в систематичному поповненні та поновленні знань, оволодіння раціональними прийомами самоосвіти.